

Panov, D. Ju.:

A SZOVJETUNIÓ TUDOMÁNYOS AKADÉMIÁJA

TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÓ INTÉZETE

/Szemelvényes szöveg./

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája Tudományos Tájékoztató Intézetét 1952 derekán alapították. Az Intézetre azt a feladatot bízák, hogy kivonatokat adjon közre mindazokról a közleményekről, amelyek a természet- és a műszaki tudományok területéről a világ bármely részén megjelentek. Ezenfelül azt is az Intézet feladatává tették, hogy a dokumentációs eljárásokat tökéletesítse és hogy a világ természettudományi eredményeiről tudományos tájékoztatást nyújtson a szovjet tudósoknak, mérnököknek, nevelőknek, diákoknak, továbbá vállalatoknak és intézeteknek.

Fennállásának három éve alatt az Intézet többszáz személyből álló nagy intézménnyé növekedett. Az Intézet jelenleg Moszkva egyik külvárosában, egy különálló ötemeletes épületben van elhelyezve. /42-b, Baltisky Poselok, Moszkva, D-219./

Az Intézetben a következő munkák folynak:

- a/ Referálólapok kiadása /jelenleg nyolc referálólap áll rendelkezésre, - három további folyóirat kiadásának előkészítése most van folyamatban/;
- b/ az Intézet referálólapjaiban megemlített eredeti cikkek fényképmásolataira és mikrofilmjeire vonatkozó megrendelések lebonyolítása az olvasók számára;
- c/ idegennyelvű tudományos cikkek fordítására vonatkozó megrendelések lebonyolítása;
- d/ a referáló lapokban közölt anyag alapján folyóiratok összegyűjtése;
- e/ az alaptervekenységi körökkel kapcsolatos különféle segéd-munkák elvégzése, - pl. különleges szakszótárak összeállítása /igy pl. az atomfizika és alkalmazott területek angol-prosz. és orosz-angol szótára, kínai-orosz természettudományi és műszaki szótár, stb./, természettudományi és műszaki folyóiratok jegyzékének összeállítása, egyes cikkekre vonatkozó bibliográfiai kártyák kibocsátása, stb.;
- f/ idegen tulajdonnevek orosz átírása /tudósok, földrajzi helyek nevei/;
- g/ olyan kutató- és kísérleti munka végzése, amely a dokumentációs eljárások megjavítását célozza, s különösképpen a bibliográfiai kutatás és a fordítás gépesítését eredményezi.

A szovjet kormány jelentős összegeket bocsát a Tudományos Tájékoztató Intézet rendelkezésére.

Az Intézet az állami költségvetés tételei között szerepel. Munkatársai között a Szovjetunió Tudományos Akadémiája s a szovjet köztársaságok tudományos akadémiáinak intézeteiben dolgozó tudományos munkások, intézeti tanárok, az ipari kutató-intézetek tudományos dolgozói, stb. szerepelnek, akik az Intézettől a referáló lapok és az Intézet egyéb kiadványainak munkáiban való közreműködésük fejében tiszteletdíjat kapnak.

A referáló lapok szerkesztésének módja. A referáló lapok szerkesztői munkájának első szakasza az Intézetnek küldött szovjet és külföldi irodalom átnézéséből s az egyes referáló lapok szerkesztőiségeihez való továbbításából áll. Ezt a munkát valamennyi szerkesztőség számára az Intézet egy külön csoportja végzi. Ez a csoport különféle osztályokból áll; ezeknek feladata az anyag rendszerbe foglalása. Az osztályokra való tagozódás nyelvek szerint történik: angol nyelv, román nyelvek, német nyelv, skandináv nyelvek, kínai, japán nyelv, stb. Az osztályok személyzete az Intézetnek küldött valamennyi kiadványt átvizsgálja, s különleges olyan bályegzővel látja el, amely feltünteti az illető alkalmazott személyi számát, s azt, hogy az illető anyagot melyik kivonatos ujság szerkesztőségébe kell továbbítani. Kettős jelölés esetében az anyagot egyidejűleg két szerkesztőségbe viszik. /L. abra. /

Az alkalmazottaknak az anyag kijelöléséhez rendelkezésükre áll a tárgykörök olyan jegyzéke, amely feltünteti az egyes szerkesztőségek különleges érdeklődési irányát. Tisztázásra váró esetekben az alkalmazottak a szerkesztőség személyzetétől kérnek tanácsot.

A szétosztásra kijelölt cikkekhez bibliográfiai kartonokat állítanak ki; ezek az illető cikk teljes bibliográfiai leírását tartalmazzák. A cikk ismertetését /kivonatát/ azután a referáló lapban közlik. A karton az idegen szerzők nevének orosz nyelvre való átírását is tartalmazza; ezt az átíró osztály bocsátja rendelkezésre. Ez az osztály munkáját a fonetikus elven alapuló átírási szabályzat tekintetbevételével végzi. Ma már több, mint 60.000 idegen nevet tartalmazó olyan katalóguera támaszkodik, amelynek anyagát állandóan kiegészítik. A keleti nyelvek bibliográfiai kartonjai ezenfelül az illető folyóirat címének orosz átírását és a cikk címének orosz fordítását is adják. Valamennyi bibliográfiai karton u.n. "munkaszámmal" van ellátva; ez az illető cikk dátumát és sorrendi számát foglalja magában. Az 51024.107-es szám például a kártya felső részén /2. abra/ azt tünteti fel, hogy az illető cikket az Intézet 1955. október hó 24.-én kapta és hogy a napi sorrendszáma 107 volt. A munkaszámok megkönnyítik az illető anyag azonosítását addig az időpontig, amíg a referáló lapba való felvétele megtörtént; akkor ugyanis állandó tételszámot nyer.

A bibliográfiai kartonok két példánya különleges gyűjtőbe kerül; az egyik közülük sorszám szerinti sorrendben, a másik pedig a szerző nevének abc-sorrendje szerint található meg. Naponta 1000-1500 új karton kerül a gyűjtőszekrénybe; a kartonok teljes száma 1-1 gyűjtőszekrényben elérte az 1,5 milliót.

The Infrared Spectra of Substituted Aromatic Compounds in Relation to the Chemical Reactivities of Their Substituents.

By L. J. BELLAMY.
(reprint Order No. 6977.)

The frequency of the out-of-plane CH deformation absorption of monosubstituted aromatic compounds is a linear function of the reactivity of the substituents as determined by Hammett's ρ values but halogens are exceptional in behaving as though they had zero ρ value.

Disubstituted aromatic compounds follow a similar relation in those cases in which at least one substituent contains a double bond in conjugation with the ring. The reasons for this are discussed.

CHANGES in the polar environment of a particular grouping within a molecule are reflected in changes in the infrared absorption bands originating in that group. In many cases this is best shown by studies of intensity and a number of important advances have recently been made (Macka, *J. Chem. Phys.*, 1932, 20, 1035; Barrow, *ibid.*, 1933, 21, 2020; Jones, Ramsey, Kerr, and DeWitt, *J. Amer. Chem. Soc.*, 1933, 55, 60; Thompson, Institute of Petroleum Conference on Molecular Spectroscopy, London, 1934). However, in some cases changes in the frequency can also be correlated with the polarity of substituent groups and this then offers a convenient approach, as the measurement of absolute extinction coefficients is attended by considerable instrumental difficulties.

Goldstein (*Spectrochim. Acta*, 1934, 6, 129) has shown that there is a linear relation between the OH stretching frequencies of monomeric aliphatic acids and their pK, values, whilst similar but different relations hold for aromatic acids and for phenols. Fliri (*Trans. Faraday Soc.*, 1948, 44, 787) has pointed out that the characteristic frequencies of acid, aldehyde, and amino-groups in aromatic compounds can be correlated with Hammett's

1. ábra. Olyan cikk jelzősmódja, amely egyidejűleg el-
kérül mind a kémiai referáló laphoz /háromszögletű pe-
csét "X" betűvel/, mind pedig a fizikai referáló laphoz
/kerék peccsét "5" betűvel/. Mindkét peccsét az 5-ös szá-
mot is viseli; ez a jelzést végző tisztviselő személyi
számjela.

53		HUNGARIAN NATIONAL LIBRARY AN OCLC		19
1. Author		2. Title		3. Date
L. J. BELLAMY		The infrared spectra of substituted aromatic compounds in relation to the chemical reactivities of their substituents. Bellamy, L. J., <i>J. Chem. Soc.</i> , 1933, August, 2010-2021 (abstr.)		1933
4. Subject		7. Accession		10. Through
		Benzene		1955
		(The infrared spectra of substituted aromatic compounds in relation to the chemical reactivities of their substituents. Bellamy, L. J., <i>J. Chem. Soc.</i> , 1933, August, 2010-2021 (abstr.))		1955
5. Date		6. Date		8. Date
1955		1955		1955
9. Other (in comp. no.)		11. Date		12. Date
		1955		1955
13. Other (in comp. no.)		14. Date		15. Date
		1955		1955

2. ábra. Egy szerkesztői kártyán, egyik cikk kísérő-
lapja. Az 1. ábrán látható cikk bibliográfiai kártyá-
ja közepűtő van felragasztva.

A szerkesztőségeknek a kijelölt anyagot külön csoport készíti elő; itt a folyóiratok másod- és harmad-példányait - ha ilyenek rendelkezésre állnak - szétvágják /az első példány épségben marad, mert ez kerül megőrzésre/, - illetve a cikkek fényképmásolatait szétválogatják. A cikkek innen a bibliográfiai kartonokkal az illető szerkesztőségbe kerülnek.

A szerkesztőség minden ismertetésre kerülő cikket kísérlappal lát el; ezek első példánya a cikkel az ismertetés munkáját végző személyhez és a szerkesztőkhöz kerül, második példánya pedig ellenőrzés céljaira visszamarad. A kísérlapon a következő adatok kerülnek feltüntetésre: annak a szerkesztőségnek neve, amely a kivonatot lapjában közzé fogja tenni, - annak a szerkesztőnek neve, akihez a cikket el kell juttatni, - a szerkesztőségbe való visszajuttatásának időpontja, stb. A tárgyszavakat és a referálólap évi mutatójának egyéb adatait a kísérlap másik oldalára írják.

A cikkek kivonatait egyes szűk szakkörök szaktudósai készítik el. Ezek a szaktudósok a Tudományos Akadémia kutató intézeteiben, az iparban és intézetekben dolgoznak; ők nem tartoznak a Tudományos Tájékoztató Intézet személyzetének létszámába. A referáló lapok szerkesztőségeinek munkájában szerte a Szovjetunió városaiban jelenleg kb. 6000 külső szakember működik közre, mint tudományos cikkek tartalmi kivonatolója. De a munkatársak között igen sok külföldi tudós is szerepel Lengyelországból, Csehszlovákiából és más országokból.

A tartalmi kivonatok bírálatot nem tartalmaznak. A kivonatot készítő személyeknek jogában áll azonban, hogy a nyilvánvaló tévedésekre rámutassanak, - de vitába sohasem szállhatnak a szerzővel. Ilyen esetben a cikket újabb személynek is kiadják elolvasás céljából; ha mindkét recenszor véleménye azonos, a lap szerkesztője felhívja a tévedésre az olvasók figyelmét.

A szakemberek által elkészített tartalmi kivonatokot a Tudományos Tájékoztató Intézet belső és külső szerkesztőihez juttatják. A belső szerkesztők az ellenőrző szerkesztés munkáját végzik; ez abból áll, hogy a kivonatot összehasonlítják az eredeti cikkel, ellenőrzik a számadatokat, a táblázatokat és a diagrammokat, s ellenőrzik, vajon a kivonatalás munkáját végző szakember az elfogadott rövidítéseket, jelöléseket, terminológiát stb. alkalmazta-e.

Az ellenőrzés munkáját a referáló lap legközelebbi számának előkészítése követi: ha ezt a főszerkesztő már átvizsgálta, akkor a kinyomtatásra kész kéziratot a Tudományos Akadémia kiadóhivatalának küldik meg, amelynek feladatkörébe tartozik valamennyi referáló lap kinyomtatása. A kiadóhivatal a kéziratokat költségmentesen veszi át; a kiadási költségeket u. i. /papír, az előfizetőkhez való eljuttatás, stb./ az előfizetési díjak fedezik.

Az Intézet vegyes munkája. - Az anyag előkészítése és a referáló lapok szerkesztése egész sor olyan kisegítő munka ellátását teszi szükségessé, amely magában véve is bizonyosfokú érdeklődésre tarthat számot. A tudományos cikkek fordításához pl. tudományos terminológiával bíró olyan különleges szakszótárak szükségesek, amilyenek eddig nem álltak rendelkezésre. Az ilyenjellegű problémákat az Intézetnek kell megoldania. Hogy csak egy példát említsünk: különösen nagy nehézségek származnak abból, hogy nincsenek tudományos szakkifejezéseket

tartalmazó kínai-oroszl szakszótárak. Az első ilyenfajta szótár, amely 30.000-nél több képjelet foglal magában, nemsokára nyomdába kerül. Svéd-oroszl és orosz-svéd tudományos és műszaki szakszótár szerkesztése is folyamatban van; stb.

Az Intézet számtalan tájékoztatót állított össze bibliográfiák, átirások, indexek, stb. készítésének módjára vonatkozóan. A referáló lapok szerkesztéséhez szükséges külön terminológia /pl. a szervezlkémia területén/ most van kidolgozás alatt.

A tájékoztatások, különféle mutatók összeállításának gépesítése különleges fontosságú problémát jelent az Intézet munkájában. Ezzel a kérdéssel külön csoport foglalkozik; szerkesztettek itt pl. már olyan kísérleti berendezést, amely az irodalomkutatás folyamatának gépesítése céljából lyukkártyákkal dolgozik. Ez a berendezés ugyanolyan elven épül fel, mint Jaques Samain jólismert készüléke, azzal a különbséggel azonban, hogy vele a kilyuggatott kártyákat bonyolultabb adat-kombinációval is ki lehet válogatni.

Ugyanez a csoport elméleti kutatást végez a tájékoztatás nyelvének és a fordítás gépesítésének kérdéseivel kapcsolatban.

Összefoglalás. - A Tudományos Tájékoztató Intézet fennállásának három éve azt bizonyítja, hogy az ilyenfajta intézmények nagyon fontosak mind a természettudományi ismeretek terjesztése, mind a tudósok munkájukban való segítése, mind pedig az olyan tudósok egymással való kapcsolatának előmozdítása tekintetében, akik ugyanazon szakterület ugyanolyan kérdéseivel foglalkoznak. A Tudományos Tájékoztató Intézet azt is feladatának tekinti, hogy segítséget nyújtson az olyan külföldi tudósoknak, akik szovjet tudósok által kiadott munkákat szeretnék tanulmányozni, továbbá a hasonló feladatkörrel bíró külföldi intézményeknek a tudományos tájékoztatási anyag kicserélése útján.

= The Journal of Documentation. 1956. jun. 94-100.lap.

"SOVIETICA W POLSCE"

"Sovietica w Polsce" /Sovieticák Lengyelországban/ címmel negyedévenként megjelenő bibliográfiai szemlét ad ki a Lengyel-Szovjet Intézet. /1952-től 1955-ig a szóbanforgó szemle a Lengyel-Szovjet Intézet negyedévenként közreadott lapjának mellékleteként látott napvilágot./

A folyóirat az önálló kiadványokon kívül mintegy 300 folyóirat, illetve napilap anyagát öleli fel. Szakbesztása a lengyel nemzeti bibliográfia besztási rendszerét követi és 26 fő részre tagolódik.

= Bibliotekarz, 1956. 8.sz. 244-245.lap.